

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 Mars 1874, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden rörande skyldighet att bygga och underhålla kyrka, prestgård och tiondelada.

Ifrågavarande motioner, hvilka blifvit till Lag-Utskottet remitterade, äro väckta inom Andra Kammaren af Herrar J. P. Nilsson (motionen N:o 33), P. Gummesson (motionerna N:is 77 och 78), J. E. Johansson (motionen N:o 170) samt E. Leijer och P. O. Hörnfeldt (motionen N:o 9), och hafva dessa motionärer föreslagit:

Herr *J. P. Nilsson*: »att, med bibehållande af Kongl. resolutionen den 13 December 1672, som bestämmer att kyrkor i Skåne skola byggas och underhållas med kyrkotionden, samt med den rätt oförkränkt, som blifvit genom särskilda författningar och privilegier tillerkänd jord af viss natur i afseende å befrielse från deltagande i kyrkas byggande, Riksdagen må för sin del besluta:

1:o att i öfrigt skyldighet att bidraga till byggande och underhållande af å landet belägen kyrka, med hvad dertill hörer, såsom klockstapel, kyrkomur, sockenstuga och fattigstuga, skall, med undantag för de dertill erforderliga dagsverken, hvilka böra utgöras i likhet med hvad hittills stadgadt varit, åligga en hvar, som enligt 57 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet af den 21 Mars 1862 är pliktig att till kommunens gemensamma utgifter lemna bidrag; och

2:o att dessa bidrag skola utgöras med belopp, som bestämmas enligt de i 58 § af nämnda Kongl. förordning för kommunalutskylders utgörande stadgade grunder;

Herr *Gummesson*: *dels* enligt motionen N:o 77: »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla att, med ändring af 26 kapitlet 1 § Byggnings-balken, byggnad och underhåll af kyrka, socken- och fattigstuga skall bestridas efter de för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet nu gällande grunder»;

dels ock enligt motionen N:o 78: »att Riksdagen ville för sin del besluta, att den församlingarne nu åliggande byggnads- och underhållningsskyldighet af ladugård och öfriga för jordbruket behöfliga byggnader å kyrkoherdebostället mot motsvarande förhöjning i kyrkoherdens lön på honom öfverflyttas, samt att församlingens skyldighet till byggnad och underhåll af mangårdsbyggnaden antingen under samma villkor af kyrkoherden öfvertages eller ock inskränkes till det omfång i 26 kap. 2 § Byggnings-balken är stadgadt»;

Herr *J. E. Johansson*: »att Riksdagen måtte besluta ett tillägg uti 2 § 26 kap. Byggnings-balken, i närmaste öfverensstämmelse med innehållet af § 1 i Kongl. förordningen den 23 Februari 1847 angående boställshafvares deltagande i allmänna brandstods-föreningar, hvarigenom §:n komme att erhålla följande lydelse:

I prestgård skall vara stufva med två kamrar och kök, brygghus med bakugn, bod med dubbel botten och loft, visthus, lada med tvänne golf och loge, fähus och stall, alla till den storlek, som särskildt derom stadgadt är. Dessa hus, och ej flera, ega socknemän, med tak och innanredet, kyrkoherden färdiga antvarda, och vare han skyldig att hålla dem vid makt med egen kostnad, *äfvensom att, såsom delegare i brandstods-förening med af Kongl. Maj:t eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt reglemente, inträda till erhållande af ersättning för brandskada å de vid bostället befintliga laga hus.* När de af ålder och bruk och ej af prestens vanrykt förfalla, då skola socknemän dem bygga och bättra på deras kostnad; dock må virke å prestbolets egor dertill tagas; &c. &c.»; och

Herrar *Leijer* och *Hörnfeldt*: »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att de församlingar å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse samt konvention eller skriftligt aftal ej annorledes bestämmer, skola, för den tid regleringen gäller, befrias från skyldigheten att bygga och underhålla sädes- eller så kallad tiondelada.»

Beträffande först de af Herr *J. P. Nilsson* samt af Herr *Gummesson* i hans förstnämnda motion gjorda framställningar rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka, sockenstuga och fattigstuga, får Utskottet, likasom vid senaste riksdag, då denna fråga jemväl förevar, erinra att Rikets Ständer genom underdånig skrifvelse den 20 Juni 1866 anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, äfvensom af soc-

kenstuga och fattigstuga, att dessa åligganden blifva för medlemmarne af kommunen efter billiga grunder gemensamma; och som frågan sålunda är beroende på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, får Utskottet värdsamt hemställa,

1:o att Herrar J. P. Nilssons och Gummessons ifrågavarande motioner ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Hvad dernäst angår Herr *Gummessons* motion N:o 78, som afser att församlingens byggnads- och underhållsskyldighet å kyrkoherdeboställe skulle af kyrkoherden öfvertagas emot åtnjutande af motsvarande förhöjning i lönen, så och då denna fråga lämpligen torde böra komma till afgörande i sammanhang med frågan om ny ecklesiastik boställsordning, om framläggande af förslag hvartill Rikets Ständer den 16 Januari 1863 till Kongl. Maj:t aflåtit underdånig framställning, får Utskottet värdsamt hemställa,

2:o att Herr Gummessons förevarande motion äfvenledes måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Vidkommande sedermera det af Herr *J. E. Johansson* framställda förslag, har han till stöd derför anfört att Kongl. förordningen angående boställsinnehafvares deltagande i allmänna brandstodsföreningar den 23 Februari 1847, som uti 1 § stadgar skyldighet för boställshafvare att för boställets hus ingå såsom delegare i brandstodsbolag med i behörig ordning fastställt reglemente, vid det förhållande att uti förordningen ingen åtskilnad gjordes emellan ecklesiastika, militära eller civila löntagare och boställen, väl enligt motionärens förmenande vore gällande äfven för de prestgårdshus, som af församlingen skulle byggas, men att erfarenheten likväl visat dels att denna författning inom olika orter olika tillämpades, i det en del innehafvare af kyrkoherdeboställen till följd af densamma låtit i brandstodsbolag försäkra så väl de 7 laga husen vid bostället som de hus de sjelfva vore skyldiga att bygga, medan åter andra innehafvare af dylika boställen bestridt att för de laga husen ingå såsom delegare i sådant bolag, dels ock att författningen vore på många ställen alldeles okänd eller bortglömd; hvarför motionären ansåg behofvet kräfva, att bestämmelsen i författningen, så vidt den afsåg innehafvares af kyrkoherdeboställe skyldighet att låta brandförsäkra de derstädes befintliga laga husen, på sätt han föreslagit, infördes i 26 kap. 2 § Byggningsbalken.

Den af motionären åberopade författningen innehåller visserligen i § 1. »De som hädanefters i egenskap af löntagare, eller enligt vederbörande embetsmyndighets utfärdade arrendekontrakt, tillträda boställen uti län, der allmän brandstodsförening med af Oss i nåder fastställt reglemente är ingången, skola, så framt arrendekontrakt icke redan blifvit, uppå hittills gällande vilkor, upprättadt, vara pligtige att såsom

delegare i brandstodsföreningen inträda till erhållande af ersättning för brandskada genom våld å de vid bostället befintliga laga hus; och skall uti län, hvarest allmän brandstodsförening framdeles kan varda ingången, enahanda skyldighet åligga löntagare och arrendatorer, som efter det föreningens reglemente blifvit af Oss i nåder fastställt, boställen tillträda». Men samma författning stadgar vidare i § 2: »Åstundas den, som för boställshus vunnit delaktighet i sådan brandstodsförening som i § 1 omförmäles, sjelf taga befattning med botande af brandskada, som å bostället inträffat, då må brandstodsersättning till honom utbetalas emot ställd borgen för medlens behöriga användande till de afbrända eller skadade husens iståndsättande, öfver fullgörande hvaraf det skall åligga vederbörande att i redan föreskrifven ordning vaka, och bör denna borgen, för att kunna godkännas, vara ingången af två män, med förbindelse till ansvarighet en för begge och begge för en, såsom för egen skuld, äfven i händelse innehafvaren af bostället skulle, innan brandskadan blifvit fullt afhulpen, med döden afgå, samt löftsmännens egenhändiga underskrift vara af vittnen, och deras vederhäftighet af vederbörande domare eller af Vår Befallningshafvande, behörigen styrkt», och i § 3: »Vill innehafvaren af bostället sjelf icke afhjelpa brandskadan, eller kan han ej ställa föreskrifven borgen, då skall, genom den embetsmyndighets försorg, under hvars inseende bostället lyder, brandskadans botande utbjudas på entreprenad-auktion åt den minstbjudande, enligt för sådana auktioner allmänt gällande föreskrifter; dock skall det åligga innehafvaren af bostället att, om entreprenadsumman öfverstiger den belöpande brandstodsersättningen, tillhandahålla entreprenören skillnaden, emot afräkning å sin årliga byggnadsskyldighet, eller ersättning till efterträdaren; i enlighet med hvad § 33 i Militie-boställsordningen den 23 Januari 1836 innehåller, med pröfningen hvaraf vederbörande synerätt eger förfara enligt lag och gällande författningar.»

Häraf anser Utskottet otvetydigt framgå, att ifrågavarande författning icke afser andra boställen, än sådana, der byggnadsskyldighet åligger boställshafvare eller arrendator. Den förutsättning, hvarifrån motionären utgått, att innehafvare af kyrkoherdeboställe redan till följd af åberopade författning skulle hafva skyldighet att för de derstädes befintliga hus, hvilka det åligger församlingarne att bygga, ingå såsom delegare i brandstodsförening är således icke för handen. Ej heller kan den i lagen kyrkoherden ålagda skyldighet att hålla husen vid makt anses innebära förpligtelse för honom att stånda äfventyret af deras förstörelse genom olyckshändelse. Och då skäl ej läras förefinnas att genom ny lag pålägga innehafvare af kyrkoherdeboställe ifrågavarande besvär och kostnad, föranlåtes Utskottet vördsamt hemställa,

3:o att Herr Johanssons ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Slutligen, i afseende å Herrar *Leijers* och *Hörnfeldts* förslag rörande skyldigheten att underhålla s. k. tiondelada, tillåter sig Utskottet att åberopa och här

återgifva hvad Lag-Utskottet vid nästlidne års riksdag yttrade i anledning af då gjorda enahanda framställningar. »Då, enligt Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727, § 12», — så yttrade sig då Utskottet — »denna lada, som ingalunda är afsedd för boställets gröda, skall »proportioneras efter tertialtiondens storlek i församlingen», lærer det vara tydligt och klart, att, så vida ej särskilda omständigheter annorlunda föranleda, socknemännens skyldighet att bygga dylik lada redan upphört på de ställen, der reglering af presterskapets löner egt rum, hvarigenom, på sätt Kongl. förordningen den 11 Juli 1862 föreskrifver, all tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller qvicktionde, blifvit utbytt emot bestämda afgifter. En dylik skyldighet kan dock i vissa fall kvarstå äfven på de ställen, der presterskapets löner blifvit i öfverensstämmelse med nyssberörda författning reglerade. Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762, § 4, som bestämmer de byggnader, hvilka presten sjelf skall bygga och underhålla, upptager nemligen i sådant afseende »en sädeslada med tvänne golf, lämpad efter nödortften och gårdsbrukets storlek; *hvarvid dock de orter undantagas, der presten efter gammal praxis och öfverenskommelse eger frihet att betjena sig af tiondeladan.*» I de församlingar, der sådant egt rum, hafva vederbörande naturligtvis tagit sådant i behörigt betraktande i sammanhang med den beräkning af kyrkoherdebostälernas behållna afkastning, som föreskrifves i 4 § af 1862 års förordning; och förmånen för kyrkoherden att betjena sig af tiondeladan för gårdsbrukets behof har då ingått såsom en faktor vid lörens reglerande. Att nu genom ett allmänt lagstadgande fritaga dessa församlingar från ifrågavarande skyldighet innebure obestridligen en rättskränkning emot de kyrkoherdar, hvilka, när lönerregleringen tillvägabragts, med rättighet att begagna tiondeladan voro lagligen befriade från den kyrkoherdar i allmänhet åliggande skyldighet att sjelfva bygga och underhålla den för bostället behöfliga lada.»

Af anförda skäl får Utskottet hemställa,

4:o att Herrar Leijers och Hörnfeldts i omförmälda hänseende gjorda framställning måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Stockholm den 10 Mars 1874.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *Sparre*, som ansåg erforderligt ett uttryckligt stadgande, öfverensstämmande med de af Utskottet uttalade åsigter, och derföre hemställde,

att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, så lydande: »Häri genom förklaras, att de församlingar, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, skola, under den tid regleringen gäller, vara befriade från skyldigheten att bygga och underhålla den i 26 kap. 2 § Byggningsbalken och Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727, § 12, föreskrifna lada med loge, så vida ej presten efter gammalt bruk eller öfverenskommelse eger rätt att för gårdsbruket betjena sig af samma lada.»

af Herrar *Philipsson, Afzelius, Sven Nilsson, Nils Petersson, Magnus Jonsson* och *Elfstedt* gemensamt: »Uti 12 § af Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727, hvarest närmare föreskrifter finnas meddelade, angående de prestegårds byggnader, hvilka, enligt 2 § 26 kap. Byggningsbalken, det åligger församling å landet att bygga och underhålla, förekomma dels, i afseende å den i nämnda lagrum omförmälda lada, den bestämmelse, att densamma skall proportioneras efter tertialtiondens storlek i församlingen, och dels, beträffande samtliga byggnaderna, det stadgande, att desamma icke äro afsedda för gårdsbruket. De för sistnämnda ändamål erforderliga byggnader, och deribland sädesladan, äro följaktligen inbegripna bland *de hus*, hvilka, jemlikt nyssberörda lagrum, jemfördt med 4 § i Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762, det åligger *presten* att sjelf bygga och underhålla; och då sistnämnda författning befriar boställsinnehafvaren från skyldigheten att uppföra och vidmakthålla denna *för gårdsbruket* afsedda lada endast *i det fall, att han efter gammal praxis och öfverenskommelse eger frihet att betjena sig af tiondeladan*, vill det synas, som vore *befintligheten* å bostället af ifrågasvarande *sädeslada* tillräcklig för presumtion af *det förhållande, att tiondeladan* utslutande varit afsedd för sitt *egentliga* syftemål. Då nu i de församlingar, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse,

tiondelada, under den tid, regleringen gäller, för ifrågavarande systemål är obehöflig, hafva vi ansett församlingen, derest sädeslada å bostället finnes, böra från sin byggnadsskyldighet, i afseende å tiondeladan, under regleringstiden vara befriad, så framt icke konvention eller skriftligt aftal annorledes bestämmer eller för särskilda orter inom riket andra stadganden rörande byggnadsskyldigheten äro meddelade; och få vi förden skull värdsammast hemställa:

det måtte Riksdagen, för sin del, besluta en författning af följande lydelse:

De församlingar å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, skola, så framt å prestegård finnes sådan lada, som det enligt 4 § i Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762 åligger presten att sjelf bygga och underhålla, under den tid, regleringen gäller, vara befriade från skyldigheten att bygga och underhålla den i 2 § 26 kap. Byggnings-balken och 12 § i Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727 föreskrifna lada; dock skall, derest konvention eller skriftligt aftal annorledes bestämmer, eller för särskilda orter inom riket andra stadganden rörande byggnadsskyldigheten äro meddelade, sådant fortfarande lända till efterrättelse.